

ALLAH'IN HOŞLANMADIĞI HELÂL OLAN BOŞANMADAN ÖNCE NE YAPABİLİRİZ?¹

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

İslam'a göre boşanma, insan hayatında karı koca için, özellikle de çocuklar için büyük yaralar açan Allah'ın hoşuna gitmeyen ama izin verdiği bir helaldir. Bu nedenle eşler boşanma kararı verirken çok düşünmeli, istişare etmeli ve gerekirse uzman yardımı almalıdırlar. Boşanmadan önce yapılabilecek birçok şey vardır. Burada boşanmadan önce yapılabilecekler açıklanacaktır.

Problem

Son yıllarda ülkemizde boşanmaların arttığından bahsedilmektedir. Evet, bu doğrudur, boşanma oranları artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin verilerine göre, 2009 yılında 591 bin 742 çift yuva kurarken, 114 bin 162 çift boşanmayı tercih etti. 2008 yılında 641 bin 973 çift dünya evine girmiş, 99 bin 663 çift de boşanmıştı. Evlenme hızı 2009 yılında binde 8,23; boşanma hızı 2009 yılında binde 1,59 oldu. 2009 yılında boşanmaların en yüksek olduğu bölge binde 2,27 ile Ege Bölgesi olurken, Ege Bölgesi'ni binde 2,01 ile Batı Anadolu bölgesi izledi. Boşanma hızının en düşük olduğu bölgeler ise binde 0,58 ile Kuzeydoğu Anadolu oldu.³ Hemen belirtelim, son yıllarda artmış olmasına rağmen birçok ülkeye özellikle Batı ülkelerine göre, boşanma oranı ülkemizde oldukça düşüktür.

Evlilik mutlu olmak için yapılır ve mutlu olmak herkesin hakkıdır. Ancak aile hayatında her zaman mutluluğu yakalamak mümkün olmuyor. Evliliğin devam edemeyeceği anlaşılınca boşanma gündeme gelmektedir.

İslâm'a göre boşanma, Peygamber Efendimiz tarafından Allah'ın sevmediği helâl olarak belirtilmiştir. Çünkü evlilikte esas olan, ölünceye kadar devam etmesidir. Anadolu'da gelin olan kıza, “Duvakla gir, kefenle çık.” denilmesinin altında bu ilke yatmaktadır. Aynı şekilde geleneğimizde, evlenen çiftlere, “Bir yastıkta kocasınlar.” duası yapılır. Ancak bazı dinlerde olduğu gibi, dinimizde boşanma yasağı yoktur. Çünkü bazı durumlarda evliliğin devam etme imkânı kalmamakta ve ayrılık mecbur hâle gelmektedir.

İslâm dini çeşitli nedenlerden dolayı, boşanma hakkını erkeğe vermiştir. Ancak, karşılıklı anlaşma sonucunda erkek hanımına boşanma yetkisi verebilir. Boşanma, dinimizde

¹ Bu yazı, 10 Nisan 2011'de Adana'da Yuva Kurma ve Aileyi Koruma Derneği tarafından düzenlenen Sebep ve Sonuçlarıyla Boşanma Olgusu, Ulusal Aile Sempozyumu'nda “Allah'ın Hoşlanmadığı Helal Olan Boşanmadan Önce Neler Yapabiliriz?” başlıklı bildiri metnidir.

² www.mehmetzekiaydin.com Email: mzekiaydin@mynet.com

³ <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=997241&title=evlenen-sayisi-azaldi-bosanmalar-artti> (06.01.2011) <http://yenisafak.com.tr/Gundem/?i=263487> (06.01.2011)

bazı kurallara bağlanmıştır. Bu kurallarda dikkati çeken kadının mağdur edilmemesi esastır. Örneğin, erkek karısını âdetli iken boşayamaz. Âdeti bittikten sonra hiç cinsi ilişkide bulunmadığı temizlik süresinde boşayabilir. Yine boşanmanın üç defa ifade edilmesi gerekir. Birinci ve ikinci boşanmada kadın iddet (bekleme) süresine girer. Bu süre içerisinde, eğer çok önemli bir sebep yoksa bu süre bitiminde, yeni bir nikâha gerek kalmadan eşler bir araya gelebilir. Fakat üçüncü defa tekrarlandığında ise artık eşlerin bağları kopmuştur. Nikâhın ancak üç boşanmayla sona ermesinden, dinimizde boşanmanın kolay olmadığını, olmaması gerektiğini anlayabiliriz.

İslâm'da boşama, ilke olarak kocanın tek yanlı iradesiyle ve mahkeme kararına gerek olmaksızın gerçekleşir. Koca, bizzat boşayabileceği gibi, bir vekil aracılığı ile de boşayabilir. Bunun yanında, bazı boşanma sebepleri ortaya çıkınca, kadının da mahkemeye başvurarak boşanması mümkündür. İslâm âlimleri boşanma sebeplerini şöyle sıralamışlardır:

1. Hastalık veya özür: Evlilik öncesi veya daha sonra meydana gelen ve birlikte yaşamayı imkânsız veya zararlı hâle getiren özür veya hastalıklar yüzünden kadının boşanmak hakkı vardır.

2. Kocanın nafakayı sağlamaması: Kadının yeme içme, giyim ve barınma masrafları kocasına aittir. Koca varlıklı olduğu hâlde, eşiyle ilgilenmez ve onu aç ve sefil bırakırsa, kadının önce kocasından nafaka almaya çalışması, bu mümkün olmazsa, boşanması hakkıdır. Koca fakir ise kadının onu yalnız bırakmayıp ayrılmaması vefa gereğidir.

3. Kocanın evi terk etmesi veya kaybolması: Kocanın evi terk etmesi veya hayat ve ölümüne dair bir haber alınamaması durumunda dört yıl bekledikten sonra kadın boşanma isteyebilir. İslâm âlimleri, kocanın hapsedilmesi veya düşmana esir düşmesi durumunda boşanma konusunda değişik görüşler ileri sürmüşlerdir.

4. Şiddetli geçimsizlik ve kötü muamele.

5. Zina.

Türkiye'de, 3444 sayılı yasaya göre Türk Medeni Kanunu'nun kabul ettiği boşanma sebepleri; eşlerin boşanma konusunda anlaşmaları, evlilik birliğinin temelinden sarsılması, (zina, cana kast ve pek fena muamele, cürüm ve haysiyetsizlik gibi) kusur, eylemli ayrılık ve elverişsizlik olarak sıralanmaktadır.

Günümüzde boşanmanın sebepleri oldukça çeşitlidir. Adliyelere yansıyan en önemli sebep olan “şiddetli geçimsizlik”, bütün boşanmaların yaklaşık yüzde 95'ini oluşturmaktadır. 2009 resmî istatistiklerine göre, toplam 114.162 boşanmanın, 76'sı zinâ, 29'u cana kast ve pek

fenâ muamele, 42'si cürüm ve haysiyetsizlik, 285'i terk, 38'i akıl hastalığı, 108.582'i geçimsizlik, 1.158 diğer ve 3.976'sı bilinmeyen sebeplerle gerçekleşmiştir.⁴

“Şiddetli geçimsizlik” olarak resmî kayıtlara geçen boşanmaların bazı sebepleri, Prof. Dr. Musa Tosun tarafından şöyle sıralanmaktadır:⁵

-Eşlerin evlilik beklentisinin gerçekleşmemesinden kaynaklanan mutsuzluk, uyumsuzluk ve çatışmalar

- Karı-koca arasındaki aile içi yetki paylaşımı ve rol kavgaları

- Eşlerin aileleri arasındaki uyumsuzluk ve çekişmeler, her iki tarafın ailesinin çiftleri kendi tarafına çekme, diğer taraftan uzaklaştırma eğilimi

- Kaynana, kayınpeder veya çiftlerle birlikte kalan diğer aile bireyleri

- Eşler ve aileler arasındaki kültür ve inanç çatışmaları

- Cinsî problemler

- Ekonomik problemler

- Araya giren ikinci bir erkek veya ikinci bir kadının varlığı ya da eşlerin birbirini aldatması

- Eşlerden birinin uzun süren hastalığı, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı

- Eşlerden birinin uzun süreli mahkûmiyeti.

Boşanmalarla ilgili Ömer Uğur Gençcan'ın, “Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku” adlı kitabında yer alan ve Yargıtay'dan çıkan emsal kararlara göre en popüler 45 boşanma nedenleri şunlardır:⁶

-Zina sebebiyle boşanma

-Hayata kast sebebiyle boşanma

-Pek kötü ve onur kırıcı davranış sebebiyle boşanma

-Suç işleme sebebiyle boşanma

-Haysiyetsiz hayat sebebiyle boşanma

-Terk sebebiyle boşanma

-Akıl hastalığı sebebiyle boşanma

-Evlilik birliğinin sarsılması sebebiyle boşanma

-Alay etmek

-Aşağılamak

-Küçük düşürmek

⁴ http://tuikrapor.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?demografidb2=&report=BOSRAPOR21.RDF&p_yil1=2009&p_dil=1&p_kod=1&desformat=html&ENVID=demografiEnv (06.01.2011)

⁵ <http://www.kalehaber.net/tefekkur.php?gun=11> (06.01.2011)

⁶ <http://www.webhatti.com/genel-sohbet/243139-iste-bosanmaya-neden-olan-45-neden.html> (06.01.2011)

- Tükürmek
- Küçümsemek
- Başkalarıyla karşılaştırmak
- Hırsızlık yapmak
- İftira etmek
- Çocuğun kendisinden olmadığı ile suçlamak
- Sapık ilişkiyle suçlamak
- Kız çıkmadı diye suçlamak
- Sadakatsizlikle suçlamak
- İktidarsızlıkla suçlamak
- Eşini sevmediğini söylemek
- Eşinden soğuduğunu söylemek
- Başkası ile evleneceğini söylemek
- Aile ile görüştürmemek
- Eşini tehdit etmek
- Aile yanına bırakmak
- Evden kovmak
- Yurt dışına yanında götürmemek
- Üvey çocuğa kötü davranmak
- Doğumunda ilgilenmemek
- Sebepsiz intihara kalkışmak
- Evi sık terk etmek
- Ağız ve vücut kokusu tedavisinden kaçınmak
- Beden temizliği ile ilgilenmemek
- Bağımsız konut sağlamamak
- Çalışmamak
- Cinsel ilişki kuramamak
- Cinsel ilişkiden kaçınmak
- Sevgilisini unutamadığını söylemek
- Evlilik dışı çocuğu olmak
- Eşini dövmek
- Kesici aletle yaralamak
- Aşırı içki kullanma
- İmam nikahlı yaşamak.

Boşanmadan Önce Yapılacaklar

Boşanma sebepleriyle ilgili pek çok şey söylenebilir. Günümüzde pek çok şeyin değişmesiyle evlilik ve boşanmaya bakışımızda da değişmeler olmuştur. Bazen evliliklerin sona ermesinde çok basit nedenlerin olduğu ve daha sonra eşlerin pişman oldukları görülebilmektedir. Boşanma, insan hayatında eşler özellikle de çocuklar için büyük yaralar açan Allah'ın hoşuna gitmeyen ama izin verdiği bir helâldir. Bu nedenle eşler, boşanma kararı verirken çok düşünmeli, istişare etmeli ve gerekirse uzman yardımı almalıdır.

Evlilik ve boşanma konusunda bakın Yüce Allah, Nisa suresinde ne buyuruyor:

“19.Ey iman edenler! ... Onlarla (kadınlarla) iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmadıysanız, olabilir ki, siz bir şeyden hoşlanmazsınız da Allah onda pek çok hayır yaratmış olur.

34.Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdır.⁷ Çünkü Allah, insanların kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamakta)dırlar. İyi kadınlar, itaatkârdırlar. Allah'ın (kendilerini) koruması sayesinde onlar da gaybı⁸ korurlar. (Evlilik yükümlülüklerini reddederek) başkaldırdıklarını gördüğünüz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın. (Bunlar fayda vermez de mecbur kalırsanız) onları (hafifçe) dövün. Eğer itaat ederlerse, artık onların aleyhine başka bir yol aramayın. Şüphesiz Allah, çok yücedir, çok büyüktür.

35.Eğer karı kocanın arasının açılmasından endişe ederseniz, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin. İki taraf (arayı) düzeltmek isterlerse, Allah da onları uzlaştırır. Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdardır.

128.Eğer bir kadın kocasının, kendisine kötü davranmasından yahut yüz çevirmesinden endişe ederse, uzlaşarak aralarını düzeltmelerinde ikisine de bir günah yoktur. Uzlaşmak daha hayırlıdır. Nefisler ise kıskançlığa ve bencil tutkulara hazır (elverişli) kılınmıştır. Eğer iyilik eder ve Allah'a karşı gelmekten sakınırsanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”

Kur'an'da boşanmanın ayrıntılı şekilde anlatıldığı Talak suresi 1. ayeti de şöyledir:

“Ey Peygamber! Kadınları boşadığınızda iddetleri içinde boşayın ve iddeti sayın. Rabbiniz Allah'tan çekinin. Onları evlerinden çıkarmayın. Onlar da çıkmasınlar; açık bir fuhuş yapmış olurlarsa başka. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa

⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı'nın mealinde şu açıklamalar almaktadır: “Koruyup kollayıcı” diye tercüme edilen ifadenin ayet metnindeki aslı “kavvâm” kelimesidir. Erkekler, koruyup kollama görevinin verilmiş olması, iki cins arasında bir eşitsizlik gözetilmiş olmasından değil; erkeklerin güç, kuvvet ve fizikî oluşum bakımından farklı bir yapıya sahip bulunmalarındandır. Bu durum kadını erkekten aşağı bir konuma düşürmez. Buna karşılık erkekler, ailenin geçimini ve yönetimini sağlamak gibi ağır bir sorumluluk yükler.

⁸ Burada gayp, eşinden uzakta bulunan erkeğin namusu, malı ve her türlü hakkı anlamındadır.

kendine kötülük etmiş olur. Bilemezsin, belki Allah bunun ardından yeni bir durum ortaya çıkaracaktır.”

Evlilikte Öncelik Geçinmeye Çalışmaktır

Nisa ve Talak surelerindeki bu ayetlerden de anlaşılacağı gibi evlilikte geçinmek esastır. Sorun çıktığında, önce karı koca kendi aralarında sorunu çözmeye uğraşmalıdır.

Kur'an, evliliğin devamlılığı konusunda erkeğe birinci derecede şu görevleri vermektedir:

-Evliliği korumak için hanımlarınızla iyi geçinin.

-Kadınlar her ne kadar hoş gitmeyen hâllerde bulunsalar bile, sabır ve dayanma gücü göstererek onlara iyi davranın.

-Olur olmaz sebeplerle yuvayı bozmaya teşebbüs etmeyin. (Bunun bir istisnası hanımın açıktan fuhuş işlemesidir.)

Şayet Kadın Geçimsizlik Yaparsa

Kur'an, aileye çok önem vermekte ve eşlere, yuvanın devamlılığı ve bozulmaması için öğütler vermektedir. Ailede anlaşmazlıklar olabilir. Evlilikte sorun hanımdan kaynaklanıyorsa, hanımın huysuzluk, geçimsizlik durumu devamlılık gösteriyorsa, o zaman Kur'an, üç aşamalı bir yöntem öneriyor. Önce kadınlara tatlı bir dil ile öğüt vermeli, bu fayda vermezse cinsel ilişkiye ara vermeli, son çare olarak da onları darp etmelidir. Darp etmenin ne olduğu konusu tartışmalıdır. Geleneksel olarak, darp dövme olarak anlaşılmıştır. Darp kelimesinin birçok anlamı olduğu bilinmektedir. Bunu eğitmek şeklinde anlayan olduğu gibi, bir müddet ayrı kalma şeklinde anlayan da olmuştur. Darbı bir müddet ayırmak şeklinde anlarsak, erkek geçimsizlik yapan eşini, buldukları yerden başka bir yere gönderebilir. Eşlerin bir müddet ayrı kalması, aralarında evlilik bağı ile oluşan sevgi ve merhamet duygularını tekrar açığa çıkarabilir, barışmalarına ve mutlu bir hayat sürmelerine sebep olabilir. Bu nedenle, “Bilemezsin, belki Allah bunun ardından yeni bir durum ortaya çıkaracaktır.” ayetiyle, Allah'ın, bir müddet ayrı kalan eşleri, daha ciddi düşünüp, ölçüp tartıp, yeniden uzlaştırıp birleştirebileceği anlatılmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın mealinde bu ayetle ilgili şu açıklamalar yer almaktadır: Müminler için en güzel örnek Hz. Muhammed Aleyhisselâmdır. Bu ayet-i kerimeyi en iyi anlayan da şüphesiz ki odur. Kesin olarak biliyoruz ki o ömründe bir defa olsun elini kaldırmış bir kadına vurmamıştır. “Kadınlarını dövenleriniz iyileriniz değildir.” buyuran da odur. “İçinizden biri, karısını köle döver gibi dövüp sonra da gece onunla yatabilir mi?” diyerek karı koca ilişkilerinin sevgiye dayanması gerektiğine dikkat çeken de odur. Bilindiği gibi Peygamber Efendimiz Veda Hutbesi'nde, çok can alıcı konulara temas etmiştir. Bu

hutbesinde, kadınların haklarının gözetilmesini ve bu konuda Allah'tan korkulmasını özellikle vurgulamıştır. Kadının, evlilik sorumluluklarını yerine getirmemek, kocasının haklarını ihlal etmek, onun şahsiyet ve vakarını zedeleyici tavırlar sergilemek veya iffet ve namusunu tehlikeye sürükleyebilecek durumlara meyletmek gibi olumsuz davranışlara girmesi hâlinde, aile yuvasının devamını sağlamaktan birinci derecede sorumlu olan kocanın, içine düştüğü mecburiyetten dolayı bazı tedbirlere başvurması tabiidir. Bu tedbirler, zaman, mekân ve sosyal şartlara göre farklılık gösterebilir. Ayette son seçenek olarak zikredilen darp meselesi de çok istisnaî bir tedbirdir. Böyle bir tedbirin fayda getirmeyeceği, tam tersine zarar getireceği bilinen durumlarda, İslam bilginleri, kesinlikle bu seçeneğe başvurulmaması konusunda ittifak hâlinedirler.

Şayet Erkek Geçimsizlik Yaparsa

Ailenin huzurunu bozacak ve devamlılık gösteren huysuzluk, geçimsizlik gibi davranışlar kocadan da gelebilir. Kur'an, bu durumda yuvanın dağılıp bozulmaması için kadına “barışıp anlaşma girişiminde” bulunmasını öğütlemiştir. Çünkü barış hep hayırlara, mutluluklara vesile olur. Eşler, barışma girişimini öncelikle ailelere haber vermeden, kendi aralarında yapmaya çalışmalıdır.

Kadın ve erkek birbirlerinin vazgeçilmez bir tamamlayıcısıdır. Onlar birbirleriyle eşleşerek yuva kurmuşlar, cinsel isteklerini helal yoldan tatmin etmişlerdir. Kadınlar, erkekler için bir cazibe merkezi ve süslü olarak gösterilmiş dünya nimetlerindedir.⁹ İşte kadınlardan gelen bu cazibeye, sevgi, saygı ve merhamet duyguları da eklenince, kadının güçlülüğü ve etkisi ortaya çıkmaktadır. Yaratılışı icabı güzel ve cazibeli olan kadının yapacağı barış girişimi ile eşlerdeki anlaşmazlıklar tatlıya bağlanabilir.

Hakemlerin Uzlaştırma Girişimleri

Kur'an, yuvanın yıkılmasını önlemede, eşler arasındaki anlaşmazlıkları çözmede başarılı olacak yöntemleri bildirmiştir. Yüce Allah, karıkoca arasındaki geçimsizliklerin giderilmesi için, öncelikli olarak eşlerin kendi aralarında anlaşma gayretine girmelerini, sabırlı olmalarını, boşanmadan evvel uzun uzun düşünmelerini, ancak bundan sonuç alınmadığında son çare olarak ailelere bilgi vererek hakeme başvurulmasını istemektedir.

Hakem, iki tarafın anlaşmak üzere başvurup, vereceği kararına rıza göstermek için seçtikleri kimse; haklı ve haksızın ayrılmasında aracılık eden demektir. Hakem genellikle, karı kocanın akrabalarından seçilmekle beraber, diğer yakınlarından da olabilir. Eşlerin

⁹ “Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır.” Ali İmran suresi 14. ayet.

anlaşmazlık sebepleri masaya yatırılır, uygun çözümler ile yuvanın bozulmaması için arabuluculuk yapılarak uzlaşmaya gidilir. Eğer hakemler; karı kocanın aralarını düzeltmede samimi iseler, Yüce Allah da onları başarılı kılacaktır.

Genellikle, eşler boşanmadan önce, kendi yakınlarına sorunlarını anlatmakta ve yakınları da olayları tek taraflı dinledikleri ve duygusal olarak taraflı baktıkları için gerçekçi tavsiyelerde bulunamamaktadır. Toplumumuzda maalesef hakem geleneği pek yaygın değildir ve günümüzde de onun yerini psikolog ve danışmanlar almaktadır.

Bazen hepimiz yaşadığımız zorluklar ve sorunlar karşısında bunılıyor ve duygusal hareket edebiliyoruz. Bu nedenle, eşler evliliği sona erdirmeden önce iyi düşünmeli ve kendilerine şu soruları sormalıdır:

-Ben gerçekten boşanmak istiyor muyum?

-Gerçekten boşanmadan önce yapabileceğim her şeyi yaptım mı?

-Boşandığım zaman, sorunlar bitecek mi yoksa daha mı artacak?

-Boşandıktan sonra tahminen bir yıl sonra özellikle çocuk varsa beş yıl veya 10 yıl sonra ne olacak?

-Boşandıktan sonra beni, varsa çocuklarımı nasıl bir hayat bekliyor?

Bir Uzmanla Başvurmak

Evlilikte, ilişkilerin sağlıklı şekilde devam etmesi, çiftlerin uzlaşmazlıklarını çözebilme yeteneğine ve isteğine bağlıdır. Çiftler arasında ilişkinin sorun hâline gelmiş ve işin içinden çıkılmayarak şu cümleler sıklıkla kullanılmaya başlanmışsa, bir uzmana yani aile danışmanına veya psikologa başvurmak faydalı olabilir:

-Beni eşim hiç anlamıyor.

-Ben kendimi anlatamıyorum.

-Eşim önceden böyle değildi, çok değişti.

-Evliliğimizde sorun var.

-Artık evde mutlu değilim.

Sadece bu sözleri söylemekle kalmayıp, kavgalar, aşağılamalar, tehditler, "sen-ben" çatışması ortaya çıkmış ve boşanmak bir çare olarak düşünölmeye başlanmışsa profesyonel bir yardıma ihtiyaç var demektir. Profesyonel yardım için, aile, evlilik danışmanlarına veya psikologlara başvurulabilir.

Aile ve evlilik danışmanlığı, aile bireylerinin katıldığı psikolojik danışma ve bir tür destek verme sürecidir. Aile danışmanlığının amacı, aile içi ve eşler arası iletişimi sağlıklı hâle getirmektir. Danışmalarda, çiftlere sorun çıkmama garantisi verilmez ama sorunları çözebilme ve her sorunla beraber gelişme fırsatı yakalama önerisi getirilir. Çiftlere

kendilerine ve ilişkilerine dair farkındalık kazanmaları sağlanır. Geçmişte kalan ama bireylerin bir türlü geçmişte bırakamadıkları, affedemedikleri ne kadar sorun varsa danışmanlık süreci içerisinde ele alınır ve bireyler takılmışlıklarından kurtarılır.

Aile danışmanlığında herkes, ailede yaşanan problemi kendi bakış açılarıyla ortaya koyar. Bu aşamada danışman, aile üyelerinin her birine şu konularda yardımcı olmaya çalışır:

- Diğerlerini saygı ile dinleme
- Diğerlerinin bakış açısını da görme ve anlama
- Suçlama yerine sorunlara yönelik olarak konuşma
- Diğerlerine karşı duygu ve düşüncelerini daha açık bir dille ifade etme
- Diğerlerine karşı incitici davranışlarda bulunmama
- Diğerlerini oldukları gibi kabul etme
- Diğerlerinden beklentilerini açıkça ifade etme.

Aile danışmanlığında inceleme konusu aileyi oluşturan bireyler değil, bireyler arasındaki ilişkinin, iletişimin niteliğidir. Aile danışmanı, aile üyelerinin birbirleriyle ilişkilerinde aksayan yönleri ortaya çıkarmaya ve aile üyelerinin de bunu görmesini sağlamaya çalışır; hiç bir zaman çiftlerin sorunlarını onlar adına çözmez. Bunun için, öncelikle eşlerle tek tek görüşülür. Her iki tarafın da penceresinden görünen tablo resmedilir. Evliliğe, hayata bakışları, evlilikten beklentileri, sorunları algılayışları vb. ortaya çıkarılır. Sonrasında bu iki tablo birleştirilir. Uzman ve ortam, bir anlamda çift arasında bir tür köprü rolü oynar. Bir süre sonra sakın konuşamadıkları birçok konuda birbirlerini anlamalarına ve sağlıklı iletişim kurabilmelerine destek verir.

Aile veya evlilik danışmanlığının karı koca ve gerekirse çocuklarla birlikte alınması daha etkilidir. Ancak bu mümkün olmuyorsa karı veya kocadan sadece biri de bireysel olarak destek alabilir. Çoğu zaman erkekler, sorunlarını konuşmak istemezler hele de aile ilişkileriyle ilgili bir uzmandan destek almayı bir tür zayıflık, acizlik olarak algırlar. Bu tür faaliyetlere de hanımlarının ya da yakınlarının zorlamasıyla katılırlar.

İlla Boşanacaksak

Bir uzmana başvuran herkesin evliliği kurtulacak ve mutluluk yakalanacak diye bir kesinlik yoktur. Bazen çifte ayrılmalarının sağlıklı olacağı yorumu da yapılabilir. Ancak böyle bir yorumun yapılabilmesi için “İlişkide yapılması gereken her şey yapıldı mı?” sorusunun cevaplanması gerekir. İlişkide her iki taraf da kendi açısından yeterli çabayı gösterdiyse ve ilişki hâlâ iki tarafı da mutlu eden, iki tarafa da doyum sağlayan bir boyuta ulaşamıyorsa çifte ayrılmalarının sağlıklı olacağı söylenebilir.

Bazen ayrılma kararı alan çiftler, özellikle çocukları varsa “Biz nasıl sağlıklı ayrılabiliriz?” sorusuna cevap için de bir uzman desteğine başvurabilirler. Bu durumda uzman her iki tarafın verdiği bu karardan emin olup olmalarını analiz ederek onlara bu doğrultuda bir destek verir. Bu doğrultuda verilen destekte birçok konu masaya yatırılır ve eşlerin bu konularda ortak bir noktada buluşması sağlanır.

İster bir uzmanla birlikte olsun isterse kendi başına boşanmaya karar vermiş olsun eşlerin şu hususları dikkate almaları gerekir:

- Ayrılma süreci nasıl olacak?
- Ayrılma sürecinde ve sonrasında birbirlerinden beklentileri nelerdir?
- Çocuk veya çocuklar kiminle kalacak?
- Evden kim, ne zaman ayrılacak?
- Yasal boşanma davasını kim ne zaman açacak?
- Çocuklara ayrılma kararı nasıl açıklanacak?
- Ailelere ve dost çevresine ayrılık kararı nasıl açıklanacak?
- Ekonomik konular nasıl ayarlanacak?
- İleride evden ayrılan ebeveynin çocukla/çocuklarla ilişkileri nasıl düzenlenecek?
- İleride her iki tarafın da başka ilişkiler yaşaması durumunda nelere dikkat edilmesi gerekir?
- İleride ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlar neler olabilir ve bunlara nasıl çözüm bulunabilir?

Sonuç

Evliliğin devamlılığı için Kur'an, öncelikli olarak erkeklerin hanımları ile iyi geçinmesini öğütler. Aile kurumunun korunması ve devamlılığında, kocaya daha kapsamlı bir sorumluluk verir. Evliliğin en önemli şartı olan, namuslarını korumaları için eşleri uyarır. Geçimsizliklerde taraflara sabır ve hoşgörü tavsiye eder. Eşlerin arasını bulma görevinin, tarafların uygun göreceği hakemlere verilmesini öğütler.

Tüm gayret ve çabalara rağmen eşler arasındaki anlaşmazlık ve şiddetli geçimsizlik devam ederse, yuva yaşanmaz hâle gelirse, karı koca arasındaki sevgi ve şefkat yerini kin ve nefrete bırakırsa, artık boşanma bir kurtuluş yolu olabilir. Karı koca boşanmak için kesin karar verirlerse, ayrılmanın karşılıklı haklara saygılı olarak güzellikle olmasını ister.

Müslümanın her işi emirlere ve adaba uygun, güzellik ve yumuşaklıkla olduğu gibi boşanması da kavgasız dövüşsüz olmalıdır. Boşanma sonunda da kadın ile erkek birbirine saygılı davranmalı, hep nezaket ve güzellik sergilemelidir. Talâk suresi 2. ayetinde Rabbimiz, şöyle buyurmaktadır:

“Boşanan kadınlar iddetlerinin sonuna varınca, onları güzelce tutun yahut onlardan güzelce ayrılın. İçinizden iki âdil kimseyi şahit tutun. Şahitliği Allah için dosdoğru yapın. İşte bununla Allah’a ve ahiret gününe inanan kimselere öğüt verilmektedir. Kim Allah’a karşı gelmekten sakınırsa Allah ona bir çıkış yolu açar.”

Sözün Özü

Yüce Rabbimiz bizden, kendi kuralları çerçevesinde adam gibi yaşamayı, adam gibi evlenmeyi, mutlu olmayı istemekte; ancak boşanmak gerekirse de adam gibi boşanmayı öğütlemektedir. Rabbimiz Kur’an’da Bakara suresinde bize şu duaları öğretmektedir:

“128.Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş kimseler kıl. Soyumuzdan da sana teslim olmuş bir ümmet kıl. Bize ibadet yerlerini ve ilkelerini göster. Tövbemizi kabul et. Çünkü sen, tövbeleri çok kabul edensin, çok merhametli olansın.

201. ... Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru!”